

Sognepræst J. M. Klems Autobiographi.

Meddelt af Dr. L. Daae.

Ved at gjennemlæse de »fem Præstebigraphier«, som disse Samlingers Udgiver har meddelt (K. Saml. 3. R. B. 2, S. 621—673), kom jeg til at tænke paa, at der ogsaa her i Norge henligge forskjellige lignende Ting utrykte, som maaskee kunde interessere ogsaa danske Venner af saadanne Optegnelser. Som en Prøve meddeler jeg derfor her nedenstaaende Stykke, der findes i »Beskrivelse over Sandsvær Præstegjeld« af J. M. Klem. (Chr. Univ. Bibl. Mscr. Nr. 355. 4). Biographien udmærker sig, som man vil se, just ikke ved sin gode Stil, men Meningen vil dog altid være forstaaelig.

Til Forfatterens egne Meddelelser kan føies, at han døde i sit Embede, efter dog at have frasagt sig Provstiet, den 25de April 1806, 87 Aar gammel, og efterlod sig et godt Minde som en nidkjær, alvorlig og from Præst. Foruden den Beskrivelse over sit Pastorat, hvoraf hans vita er udskrevet, og som han har forfattet i sin høie Alderdom, udarbejdede han endnu senere en (tabt) »Explicatio evangeliorum catechetica«, som det var hans Hensigt at udgive for at modarbejde den indbrydende Vantro og Rationalisme, men som han efter en Søns og Svigersøns Raad holdt tilbage.

I Familiens Eie er et Brev fra O. H. Guldberg, hvori denne omtaler hans sidstnævnte Arbejde med Velvilje. I

Trykken har han kun udgivet en Ligtale over Hans Zacharias Flor, Foged over Sandsvær og Numedal, Chra. 1783. 4.

Klems Billede i heel Figur hænger i Choret i Sandsvær Hovedkirke¹⁾. Hans Børn findes opregnede i »Stamtavle over Familien Klem«, Christiania 1874. 8. S. 9—10.

Med Hensyn til Klems første Svigerfader og Formand i Sandsvær Kald, Peter Heinrich Wolff, kan det, efter den ovenfor omtalte Beskrivelse af Kaldet, anføres, at han var en af de meget faa Tydskere, der fik Præsteembeder i Norge. Han var nemlig født i Hamborg (Aarstallet vilde han aldrig rykke ud med, men man antog 1701 eller 1702); havde studeret i Leipzig og Kiel og kom til Kjøbenhavn uden Tanke paa geistlig Befordring i Danmark eller Norge, af hvis Sprog han ikke forstod et Ord. Efter at han imidlertid to Aar efter havde prædiket paa Tydsk for Frederik den fjerde, holdt han tilsidst ogsaa en dansk Prædiken for Kongen paa Fredensborg, og blev saa med Testimonium fra Professorerne Trellund og Stenbuch udnævnt til Sognepræst i Sandsvær 1725. Han var gift med Dorothea Silkensted, Stifdatter af Hofprædikant, senere Biskop i Bergen, Marcus Müller. 1763 udnævntes han til Sognepræst til Kongsberg, i hvilken Stilling han døde 23de Decbr. 1770.

Johannes Michael Klem, en Søn af Berg-Assessor Gotfried Klem ved Sølvverket Kongsberg, paa Stedet født den 19de Augusti 1719. Maaskee endel Læsere kunde finde Smag i at kjende som en Lykkens Kaste-Bold i en liden Virkekreds, som og et Exempel paa Fædres Børne-Bestemmelse. Jeg blev i mit 12te Aar fastsat til Studeringer og i den Tanke indsat i den latinske Skole paa

¹⁾ Sandsvær er det Landpræstegjeld, der omringer Kongsberg Bergstad.

Stedet, men derunder efter en fire Aars Forløb af den Tids Berghauptmand S. T. von Schubart udtagen som eneste Søn til Bergvæsenet under det Flatterende, at Faders Navn derved ikke skulde uddø. Efter den Plan blev til Berg-Lærling anført ved min Fader i Bergverks Haandøvelser ved Gruber og Puch-Verker, end lidet i Mynte- og Hytte-Arbeide, som i geometria practica under udtagne Friheds Timer fra Skolen. Ved min forestaaende Udgang af Skolen 1737 bestemt af bemeldte Patron 300 Rdl. Reisepenge som Berg-Studios efter 1ste aflagte philosophiske Examen. Derved blev mig udloveth af en velstaaende Farbroder ved Freiberg Understøttelse under Omreisen ved de tyske Bergverker, den han som Menneskeven beviste mod 2de Kongsbergske Lærlinger, der omreisede paa Stipendium af Berg-Cassen.

Men den pludselige bemeldte Oberberghauptmands dødelige Afgang under Beredelse til kjøbenhavnsk Reise slog Streg over den hele Plan. Derved jeg blev overladt til min gode Faders frie Raadighed i Bestemmelse af mig, som derefter blev uigjenkaldelig til det theologiske Fag. Deraf jeg hemmelig saa mig som en Slave. I det faderlige Forsæt blev jeg 1737 sat ved Academiet udi den værdige Professor Holms, da Provst ved Regentsen, hans Værelser, som under hans prisværdigste Haandledning til de 2de philosophiske Examina. Samme uglemmelige Doctor Theologiae efter en rar fattet Hengivenhed til mig opmuntrede mig til at forblive academisk i det theologiske Fag. Derimod den udødelige Professor Matheseos Ramus, der var bleven en fortrolig Kjendere af min Fader ved den forenede Commission over den af min Fader gjorte Plan til den deraf udførte General-Berg-Stolle igjennem de saakaldte Underberge ved Sølvverket, han vilde have mig til purus putus mathematicus; i den Tanke næsten ubeseet, skjønt vel uforskyldt gav mig ved Examen ter optime, det der stridede mod Faders Prædestination til Præst.

Under Ophold ved Akademiet blev jeg af en vel fortjent Onkel, Etats-Raad Walther, foreslaaet til Fuldmægtig ved den civile Enke-Casse under hans Bestyrelse, men det stred mod Fædre-Forsæt. Af samme Ædeltænkende forestillet til at indgaa som Volonteur udi Oeconomie-Collegio, hvorimod indgik daværende Cousin Clasen, der døde som General-Lieutenant, Ridder, som store Entrepreneur, den der ei var Slave af Fædres lige geistlige Bestemmelse, som jeg. For at lempe mig efter Fædres fastsatte Plan blev jeg foreslaaet af Etats Raad Klomann og Walther til Chinæ Præst udi afgaaende Hr. Coldevins Sted, men det Forslag blev optagen af Fædre, som den eneste Søn vilde gaa ud af Verden. Efter disse Forspil kom jeg hjem som Candidatus Theologiae 1745, hvor et Capellani tvende Gange var mig foreslaaet, men som en mod min hemmelige Plan løbende, udviklede mig fra, skjønt vel ei uden Mistanke hos min da ene igjenlevende Fader, der da gjorde mig løs fra det Baand og overgav mig frit Valg. Derpaa overladt til mig selv, berettede min veltænkende Faderbroder ved Freiberg min hjerteelskende og elskede Faders dødelige Afgang, derunder aabnede mit Forsæt at ville opvarte ham efter given Frihed, men desværre Enken berettede hans sørgelige Afsked, en Maanedes Tid efter min Faders. Derpaa aabnede sig en anden Irrgarten, da jeg blev befalet at udgive fra Faders Bo forefundne Papirer, berørende en kongelig Commission over de adskillige af S. T. Ober-Jægermester von Lange gjorte Indretninger, af dem min Fader var et Lem med S. T. Justits Raad Brinck i Drammen. Under Afleveringen deraf blev jeg forhørt om, hvad deri kunde være mig bekjendt, som den, der havde været ved min Faders Side alle Steder derved. Ved den Leilighed (at forbigaa Personalialia) nedgik allerunderdanigst Forslag til Søren-Skriverie, hvor jeg tilsidst er bleven Capellan og Sognepræst, men Loddet faldt paa lige Candidatus

Theologiae ¹⁾, der istedenfor ansøgte udlovede Sogne-Kald af Religions Raison blev Sorenskriver paa samme Sted, som jeg uværdig ansøgte. Derpaa blev jeg ligesaa uventende foreslaaet til Skibsmaaler ved Drammens Districter, dertil maaskee jeg kunde have bleven bedre skikket end til det første.

Da det gik og ind, agtede jeg at tage min Tilflugt til Kjøbenhavn, i Haab at kunne finde gamle Velyndere til Befordring i et eller andet Fag; men her møder mod mig igjen bemeldte Sorenskriver Sthyr, der foreslog hos den svage Sognepræst mig til Capellan, det jeg saa' stridig min Plan, men utænkt fra tvende høit formaaende Velyndere, opvakt dertil med største Menneske-Haab om Sognekaldet ved Ledighed ²⁾. Og blev det, indsat af mig selv Fer. 1. Pentec., som Sognepræsten [blev] henkaldet St. Hans Aften 1747, men jeg efter største Haab ei Sognepræst, men efter kongl. Ordre mod Cancelliets Forventning blev Politi-Adjutant Prosches Søn. Efter den nye Sognepræsts Tilkomst blev jeg begjæret til Nabo-Kaldet Rollaug af den værdige Provst og Sognepræst Hr. Krog, der, mig utænkt, ansøgte om mig til Capellan med Succession. Efter Afslag derpaa blev jeg af S. T. Biskop Dorph befalet at antage mig Jevnager Kald i den gamle Provst Arøes sygelige Forfald. Efter halv Aars Forløb, uden mindste Tanke, overgav samme mig reen Afstaaelse, der blev overgivet Grev v. Holstein til Forestilling hos S. T. Kong Friderich paa sin Reise i Norge ³⁾, men ved en hemmelig Opspind gik den ind. Nidkjær i Aanden tog jeg Veien til Kjøbenhavn igjen, belæsset med bedste Vidnesbyrd, der vare for

¹⁾ Den nedenfor nævnte Sorenskriver (siden tillige Krigsraad) Christen Styhr, hvis Familie (f. Ex. hos Erslew, II. 184) angives at have været af gammel norsk Adel, hvilket dog er ganske ubesvisligt.

²⁾ Det var i Flesberg, nærmeste Sognekald nordenfor Kongsberg, at Klem blev Capellan.

³⁾ Altsaa 1749.

gode, derfor efter Raad end ikke bleve forevise­de eller paaberaabte. Jeg vendte mig til den Patron, Grev Holstein, fra hvem til mig gaves i Norge de helligste Løfter, efter Ordre blev hentet at prædike for ham i Cabinet­tet under hans Svaghed, derved tilvandt mig hans Bifald. Efter hemmelig høie Ordre blev befale­et at prædike for S. T. Biskop Hersleb. I Egarde af høi-sammes bedste Vidnesbyrd blev jeg og udkaldet til Vemmetofte Frøken Kloster som Cabinets Præst hos den i mit Hjerte udødelige Ober-Kammerherre Ples. Paa Klosteret blev af Priorinden med Frøkenerne foreslaaet den høie Ephoro til Cappellan ved den gamle danske Præst Magister Heiberg, men af visse Aarsager søgte at afværge samme Forslag i min Herres for mig fattede Naade. Derpaa blev jeg af høi-samme kaldet til Lille Fodby ved Nestved med 100 Rdl. Pension af egen Casse til videre Befordring paa sine Godser, men ved opkommen Mis­lighed om Orden in jure vocandi med S. T. Grev Moltke blev min Herre for den Gang af Høieste Ret frakjendt Retten og jeg for nærværende Kaldet. Derpaa blev jeg af S. T. Biskop Hersleb beskikket til Feld-Præst ved Grenadeer-Corpset, efter Sigende bestaaende af 18 til 2000 Mand, derunder jeg i Leiren agerede Feld Præst, men derpaa Cabinets Præst paa Prindsens Have. For den korte Tjeneste, der blev salareret af Regimentet med raisonnable Offer, udvirkede den udmærkede Præste-Ynder og Patron for Nordmænd den kongl. Resolution igjennem danske Cancelli: At værende Feld Præster skulle ved forefaldende Vacancer for­hjelpes, men ved com­menderende høie Chef Grev v. Schulenburg udvirket den særdeles for mig: At Feld Præst J. M. Klem ved første af ham ansøgte Vacance skal for­hjelpes. Med den gik jeg Aaret om, da bem^{te} Feld Marschal under aflagt Besøg hos bem^{te} Ober Kammerherre for sin Afreise til Campementet ved Travendahl efter Prædiken befalede mig at opvarte paa Friderichsberg med Ansøgning, den der blev af ham fore­stillet paa Travendahl, om Friderichshalds Sogne-Kald, det

der allernaadigst blev mig skjænket, men derpaa mit Navn i Kjøbenhavn indsat for Nannestad, som Kaldsbrevet tilsidst mig overleveret paa Lombs Sognekald¹⁾, dog derved allernaadigst tilstaaet Frihed at søge Forflyttelse.

Ved min Tiltrædelse opførte med mig 1754 Provst Wolfes ældste Datter Anna Dorthea, med hende avlede en Søn, Peter Henrik Wolff kaldet, der blev henkaldet før Moderen, der havde derpaa en unavngiven Søn med sig i Graven efter to Aars søde Rolighed sammen paa Lomb. Efter 5 Aars fristede Enlighed blev af Forsynet ledet til min endnu havende Ægtefælle, hjerte- og tro - elskede Sophia Dorthea, en værdig Datter af velbekjendte Kjøbmand, nu afg. Sgr. Gustav Blom. Med hende haver avlet 13 Børn, 8 Sønner og 5 Døtre. Saavidt haver Forsynet bragt det med mig, der nu 1796 haver indtrædet mit 50de Præste Aar og 24de provstelige, som Alders 77. Den øvrige Deel af min Skjebne overlades Efter-Verdenen at tilsætte.

¹⁾ Øverst i Gudbrandsdalen, et afsidesliggende, forøvrigt ret indbringende Kald.
